

KGOKETŠO YA MOTŠHELO WA KHIRO (ETI)

Na ke ka lebaka la eng go na le ETI?

Dimilione tša baswa ba Afrika Borwa ba kgetholotšwe go kgatha tema go ditiragalo tša ekonomi, ka baka la seo ba sokola kudu ka baka la tlhokego ya mešomo, ba felelwa ke tshepho le dikgaoletšo tša merero ya ekonomi. Tlhokego e kgolo ya mešomo ya baswa e laetša gore baswa ga ba hwetše mabokgoni goba maitemogelo ao a hlokegago go tšwetša ekonomi pele. Tlhokego ye ya mabokgoni e ka ba le ditlamorago tša lebaka le letelele tša ekononmi. Mo Afrika Borwa tlhokego ya bjale ya mabokgoni le maitemogelo gape le digononelo mabapi le dikganetšo tša melao ya mešomo e dira gore bengmošomo ba go tshepiša ba gogele morago ge ba swanetše ba thwale baswa, Bjalo ka mongmošomo wa moAfrika Borwa, bjale o na le sebaka se se golo sa go thwala banyaka mošomo ba baswa.

Na ke eng?

ETI ke kgoketšo e nepilego go tlhotlheletša bengmešomo go thwala banyaka mešomo ba baswa. E phethagaditšwe go tloga ka 1 Janaware 2014.

Na dikholego tša bengmešomo ke dife?

Dikholego tša ETI:

- E tla fokoša tshenyegelo ya tšhelete ya ya bengmošomo ya go hira baswa ka mokgwa wa go abelana ditshenyegelo le mmušo, ka go go dumelela gore o fokotše palo ya [Lefela ka ge o Gola - \(PAYE\)](#) yeo o e lefelago mola o tlogaela mogolo woo o amogatšwego ke mošomi o sa amega.
  - Mohlala, bengmošomo bao ba ngwadišitšego bakeng sa PAYE, le bao ba hirago motho kgwedi ka moka ya Feberware 2014 gomme a gola R2000, o tla hwetša R1 000 yeo e gogwago go sekoloto sa PAYE go mogolo wa kgwedi (ntle le ge mošomi a amega go ya ka dinyakwa tše šetšego). Go hwetša tshedimošo enngwe ya ka fao ETI e šomago ka gona, [kgotla mo](#).
- Bengmešomo ba tla kgona go kleima kgoketšo ya nako ya dikgwedi tše 24 go bašomi ka moka ba amegago. [Kgotla mo](#) go hwetša tshedimošo enngwe.
- Palo ya kgoketšo e fapana go ya ka moputso o lefetšwego go mošomi o mongwe le o mongwe yo a amegago le ge eba mošomi o amegago o be a thwetšwe mo dikgweding tše 12 tša mathomo goba dikgweding tša bobedi tše 12 tša lenaneo la ETI. [Kgotla mo](#) go hwetša tshedimošo enngwe.
- Kgoketšo ye e tla tlaleletša mananeo ao a lego gona a mmušo ka dinepo tša go swana bjalo ka, ditumelelano tša boithutelo.
- Nepo ya ETI ke go nolofatša koketšo ya mešomo ya banyaka mešomo ba baswa.

Na go amega mang?

- Mongmošomo o kgona go kleima ETI ge eba mongmošomo–
  - O ngwadišitše bakeng sa Motšhelo wa Mongmošomo (PAYE), goba o swanetše go kgona go [ngwadiša bakeng sa PAYE](#) (mohlala: mongmošomo ga kgone go ngwadiša fela go kleima ETI, dinyakwa tše dingwe tša ngwadišo di swanetše go fihlelelwa)
  - Ga se setheo sa mmušo wa setšhaba, probense goba selegae
  - Ga se setheo sa setšhaba sa go ngwadišwa go Šetulu 2 goba 3 ya Molao wa Tšhelete ya Setšhaba (Public Finance Management Act) (ntle le ditheo tše di akantšwego ke Tona ya Ditšhelete ka Tsebišo ka Kuranteng ya Mmušo)
  - Ga se setheo sa masepala
  - Ga se a kgaolwe ke Tona ya Ditšhelete ka lebaka la go se hlokomele mošomi gob aka go se fehlelele maemo ka ge a laeditšwe ke Tona go ya ka taolo.

Maele a Bohlokwa kudu: Go tseba ge eba o mongmošomo wa go amega [kgotla mo](#).

Na ke tla tseba bjang gore ke mošomi ofe yo a amegago?

Maele a Bohlokwa kudu: Ga go na kgaoletšo ya palo ya bašomi ba amegago bao mongmošomo a ka ba hirago.

Motho ka noši a ka amega ge eba mošomi o–

- Na le (lengwalo la boitsebišo) ID ya Afrika Borwa, phemiti ya Kgopelo ya Tšhireletšo ya Bofaladi bja dipolotiki goba ID yeo e fiwago go ya ka Molao wa Bofaladi

- O nale mengwaga ye 18 go ya go 29 (ka kgopelo lemoga gore kgaoletšo ya mengwaga ga e šome ge eba mošomi o fa **ditirelo kudu ka gare** zounu e kgethegilego ya ekonomi (SEZ) go mongmošomo yo a šomago ka gare ga di-SEZgo mongmošomo yo a **šomago ka gare ga SEZ**. Di-SEZ tše di latelago di akantšwe ke ke Tona ya Ditšhelete go tloga ka **1 Agostose 2018**:

Khoutu	Tlhaloso
COE	COEGA SEZ
DTP	DUBE TRADE PORT SEZ
EAL	EAST LONDON SEZ
MAP	MALUTI-A-PHOFUNG SEZ
SLB	SALDANHA BAY SEZ
RIB	RICHARDS BAY SEZ

Ka kgopelo lemoga gore kgaoletšo yeo e buletšwego ya mengwaga ga se e tšhwe e dirišwa bakeng sa intasteri e itšeng yeo e akanyeditšwego ke Tona ya Ditšhelete go ya ka s6(a)(iii) ya Molao wa Kgoketšo ya Motšhelo wa Khiri (ETI).

- Ga se mošomi wa ka gae
- Ga a [“na kamano”](#) le mongmošomo
- O be a hirilwe ke mongmošomo goba motho yo a tsebanago le mongmošomo ka goba ka morago ga 1 1 Oktoboro 2013 gomme
- O lefelwa moputso o mo nnyane wa go swana le wa mongmošomo woo gob age eba moputso o mo nnyane ga o some, o lefelwa mogolo wa R2 000 (moo mošomi wa go amega a bego a hirilwe diiri tše 160 ka kgwedi) gomme e sego go feta R6 000.

Go bohlokwa: Boleng bja ETI yeo mongmošomo a ka kleimago bo ya le boleng bja moputso wa kgwedi o lefetšwego go mošomi o amegago. Ge eba mošomi o šomile diiri tša ka fase ga 160 ka kgwedi, moputso o swanetše go ‘lefelwa ka moka/grossed up’ go diiri tše 160 ka kgwedi go tlhakantšha boleng bja ETI. Palo ya tšhelete e ka tlhakantšhwa gomme ya ‘se lefelwe ka moka/grossed down’ ka kabo ya go swana. [Bona mo go hwetša tshedimošo enngwe.](#)

Na dikotlo di tla ba gona?

Ee, dikotlo di tlo ba gona ge:

- Mongmošomo o kleima ETI bakeng sa mošomi yo a amegago gomme o gola moputso wa fase ga tekanelo (goba ka fase ga R2 000 moo mogolo wa ka fase o sa šomego). Kotlo ya go lekana le 100% ya ETI ya go kleingwa bakeng sa mošomi woo e tla dirwa. Se se tla dira tefelo ya tlhalelo ya motšhelo wa mošomi le kgonagalo ya tswala le dikotlo go ya ka Molao wa Taolo ya Motšhelo (Tax Administration Act).
- Mongmošomo go dumelwa gore tloša mošomi [gore a kgone go hira mošomi wa maleba wa go amega](#). Kotlo ya R30 000 e tlo lefišwa lebi, go mošomi o mongwe le o mongwe wa go tlošwa.

Na e tla hwetšagala sebaka se se kaakang?

Kgoketšo ga bjale e beakanyeditšwe go 31 Disemere 2016 eupša go šoma ga yona go tla lekolwa go lebelela ge eba go ka tšwelwa pele ka kgoketšo,

Mongmošomo o kgona go kleima kgoketšo ya nako ya dikgwedi tše 24 go bašomi ka moka ba amegago.

Na o hloka thušo?

Letšetša SARS Contact Centre go 0800 00 SARS (7277), goba etela [lekala la SARS](#).

Maele a Bohlokwa kudu: Difomula ka nako tše dingwe go bothata go di kwešiša ka fao re la le mehlala ya kgato ka kgato bakeng sa ETI, [kgotla mo](#).